

Hyvä omaishoitajien valtakunnallisen viikon viettäjä,

Omaishoitajaviikon teemana on tänä vuonna "Omaishoidon monet kasvot". Aihe on erittäin tärkeä, sillä omaishoitotilanteet vaihtelevat valtavasti, kahta samanlaista omaishoitoperhettä ei löydy. Yli miljoona suomalaista hoitaa omaistaan tai huolehtii läheisen arjen asioista ja heistä noin 300 000 voidaan määritellä omaishoitajiksi. Omaishoitajia, joilla on kunnan kanssa tehty hoitosopimus, on kuitenkin vain noin 34 000.

Jokaisen ihmisen ja perheen elämän tilanne on erilainen - näin on myös omaishoidossa. Omaishoitotilanne koskettaa koko perhettä. Omaishoidon pitäisikin kuvata perheen hoitotilanteen kokonaisuutta. Kyse ei ole ainoastaan hoidettavasta, vaikka hän tärkeä onkin. Omaishoitaja ja perheen muut jäsenet unohdetaan herkästi. Valitettava tosiasia on, että yhteiskunta sulkee helposti silmänsä omaishoidon kokonaisuudelta - siltä, että omaishoitoperheessä kaikilla perheenjäsenillä on oikeus hyvään ja laadukkaaseen omaan elämään. Kyse ei ole hoitoyksiköstä – kyse on perheestä, yksilöistä ja heidän selviytymisestään – kyse on elämästä.

Omaishoitotilanne ei kehity välttämättä pikkuhiljaa. Se voi tulla minä hetkenä hyvänsä, kenelle tahansa. Omaishoitajuus alkaa vammaisen tai kehitysvammaisen lapsen syntymän myötä tai työikäisen perheenjäsenen sairauden tai vammautumisen seurauksena. Hoidettavana voi olla myös iäkäs monia eri sairauksia sairastava vanhus.

Omaishoitajuus ei kysy, milloin on sopiva aika – milloin se sinulle sopii? Me joudumme pikemminkin kysymään, olenko tai olemmeko valmiit ottamaan vastuun läheisestämme ja olemaan omaishoitajana. Mikä vaikutus tällä asialla on koko perheelle ja omaan elämäämme? Omaishoitotilanteissa joutuu puntaroimaan monia kysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia. Omaishoitajuus ei ole itsestäänselvyys.

Omaishoitoperheet ovat hyvin monenlaisia. Mm. lapsiperheiden kysymykset ovat erilaisia verrattuna ikääntyvän ja sairaan vanhuksen perheen tilanteeseen. Kun perheeseen syntyy sairas tai vammaisen lapsi, on se jo itsessään paljon voimavaroja vaativa asia. Perhe tarvitsee kaiken mahdollisen tuen ja avun. Moni asia perheessä menee uusiksi. Lapsen kehityksestä, hoidon sitovuudesta riippuen vanhemmat joutuvat laittamaan myös oman elämänsä uudenlaiseen tilanteeseen. Vanhemmat saattavat olla töissä tai toinen heistä jää kotiin. Heidän tulee huomioida myös perheen muiden lasten erilaiset tarpeet ja hoitaminen, päivähoito, koulu, harrastukset. Tämän lisäksi on muistettava oma jaksaminen, parisuhde, harrastukset, vapaa-aika, ystävät, työelämä. Omaishoidon tilanne lasten ja nuorten perheissä on vähintäänkin haastava.

Omaishoitotilanne saattaa syntyä myös työikäisen perheenjäsenen sairauden tai onnettomuuden myötä, joka muuttaa perheen arjen ja tulevaisuuden suunnitelmat uusiksi. Aikaisemmin moni asia, joka on ollut itsestäänselvyys, ei sitä välttämättä enää olekaan. Erilaisista sosiaali- ja terveystalouksista tulee päivittäistä arkea, työelämäsuunnitelmat muuttuvat, taloudelliseen tilanteeseen tulee epävarmuutta. Kaikista vaikeuksista huolimatta perheet ovat myös oppineet ja löytäneet uusia asioita, on opittu nauttimaan monista pienistä asioista, joita ei aikaisemmin ole huomannut tai ajatellut edes olevan. Pienistä arjen iloista on tullut suuria ilon aiheita. Usko tulevaisuuteen ja positiivinen mieli kantaa kuitenkin eteenpäin.

Ikääntymisen myötä me myös sairastumme herkemmin ja kuntoisuutemme heikkenee. Olemme entistä enemmän riippuvaisia läheisistämme. Tämä tuo myös omaishoidon osaksi elämää. Arki ei enää sujukaan siten kuin aikaisemmin, tarvitsee apua pukeutumisessa, peseytymisessä, ruokailussa, uloskaan ei pääse ilman toisen ihmisen apua. Näistä muutamista esimerkeistä voimme jo todeta, että on erittäin tärkeää, että me tuomme näkyväksi omaishoidon monet kasvot ja sen kirjon ja päivittäisen moninaisuuden, jota omaishoito sisältää.

Omaishoidon lainsäädännön avulla on pyritty auttamaan omaishoitajien arkea. Valitettavasti se ei ole onnistunut toivotulla tavalla. Omaishoidon moninaisuutta ja yksilöllisyyttä ei ole huomioitu riittävästi. Omaishoitajuutta ei tunneta, eikä siihen liittyviä kriteereitä ole kunnolla määritelty. Omaishoitajat ja perheet on helppo jättää yksin. Omaishoitoon liittyviä hoito- ja palvelusuunnitelmia on tehty kirjavasti eri puolilla Suomea. Kirjavuutta löytyy laidasta laitaan. Eihän niin voi olla, kun kyse on kuitenkin ihmisten perusoikeuksista ja osin toimeentulostakin!

Siksi olisi todella tärkeää, että omaishoidolle luotaisiin viimein koko maassa sovellettavat samanlaiset kriteerit ja omaishoidon tuen maksatus siirrettäisiin Kelalle. Omaishoidossa Kelan ja kuntien työnjaon on oltava selkeä: Kela maksaa omaishoidontuen omaishoitajalle, mutta kunnat huolehtivat omaishoitoperheiden tukipalveluista. Kunta ja omaishoitajaperhe tekevät omaishoitoon liittyvän palvelusopimuksen, joka perustuu yksilölliseen hoito- ja palvelu-suunnitelmaan, jossa määritellään paitsi avun ja tukipalveluiden tarve, myös niiden saatavuus. Näin hoitaja ja hoidettava voivat luottaa hoidon jatkuvuuteen ja kunnan tukeen.

Omaishoitajuuden "monet kasvot" on ehdottomasti myös rikkaus. Omaishoitajuus ei ole vain puurtamista, se on myös iloa, rakkautta, naurua, yhteisten hetkien jakamista. Se on myös yksinäisyyttä, syyllisyyttä, itkuja, surua. Sen huomaa yhdistystoiminnassa, jossa erilaiset ihmiset eri taustoilla ja erilaisista elämäntilanteista kertovat kokemuksistaan ja tunteistaan sekä saavat ja voivat antaa tukea ja kannustaa toinen toisiaan - se on vertaistuen voima. On suuri apu huomata, että on kanssaihmiisiä, jotka kertovat kokemuksistaan omaishoitajana. Jo pelkkä tieto siitä, ettei ole yksin, auttaa jaksamaan.

Yhdistyksissä toimiminen ja osallistumien erilaisiin tapahtumiin on todella elämän suola. Valtakunnallisen omaishoitajaviikon aikana tilaisuuksia on tarjolla meille kaikille jotakin. Tämän viikon aikana on tarkoitus nostaa esille omaishoitajien arki - tänä vuonna "sen moninaiset erilaiset kasvot". Sinun ja perheesi tilanne on ainutkertainen ja arvokas. Se on juhlimisen ja viikon teeman väärä.

Toivotan teille jokaiselle hyviä ja arvokkaita päiviä läheistenne kanssa sekä hyvää ja onnellista joulun odotusta!

*Anneli Kiljunen
puheenjohtaja
Omaishoitajat ja Läheiset - Liitto ry*

Omaishoidon monet kasvot